

Tomasz Uryszek

Saldo pierwotne sektora finansów publicznych w Polsce

Finanse i Prawo Finansowe 2/2, 87-88

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Saldo pierwotne sektora finansów publicznych w Polsce

Tomasz Uryszek

Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów, Katedra Finansów Publicznych

Pojęcie pierwotnego salda sektora finansów publicznych

Poziom salda (nadwyżki lub deficytu) pierwotnego jest jedną z najważniejszych miar równowagi i stabilności sektora finansów publicznych. Obliczenie wartości salda pierwotnego umożliwia ocenę zdolności podatkowej w gospodarce. Dzięki niemu możliwe jest sprawdzenie, czy kwoty pozyskanych dochodów publicznych są w stanie pokryć wartości wydatków bieżących i majątkowych. Z uwagi na konieczność finansowania deficytu, niezbędna wydaje się kontrola salda pierwotnego, prowadzona przez uprawnione władze fiskalne, a także minimalizacja lub nawet likwidacja ewentualnego deficytu pierwotnego. Jest to ważne z punktu widzenia stabilizacji finansów publicznych i ograniczania długu publicznego.

Generowanie pierwotnych nadwyżek jest jednym z warunków stabilności sektora finansów publicznych. Wydaje się to szczególnie ważne w sytuacji rosnącej niepewności co do przyszłego kształtu systemu finansowego w Europie. Nie bez znaczenia jest też mocno ograniczone zaufanie uczestników rynku finansowego do władz publicznych. W tej sytuacji konieczna staje się pogłębiona ocena sytuacji sektora finansów publicznych w różnych krajach. Do tego celu służą mogą wartości salda pierwotnego.

Saldo pierwotne sektora finansów publicznych stanowi różnicę między docho-

dami a wydatkami publicznymi, pomniejszonymi o koszty obsługi długu. Można to zapisać następująco:

$$Sp_t = D_t - (Wo_t - Kod_t)$$

- Sp_t – saldo pierwotne sektora finansów publicznych w okresie t ,
 D_t – dochody publiczne w okresie t ,
 Wo_t – wydatki publiczne ogółem w okresie t ,
 Kod_t – koszty obsługi długu publicznego w okresie t .

Dodatnie saldo pierwotne (nadwyżka pierwotna) pomniejsza deficyt, powstały z tytułu konieczności poniesienia kosztów obsługi długu. Informuje również, że suma dochodów publicznych w danym okresie (roku fiskalnym) przekracza kwoty wydatków bieżących i majątkowych, a powstała nadwyżka sfinansuje część wydatków przeznaczonych na obsługę długu. Ujemne saldo pierwotne (deficyt pierwotny) potwierdza fakt braku równowagi budżetowej, wynikającej z niedoboru środków finansowych (dochodów) na pokrycie poniesionych wydatków bieżących i majątkowych. Kwota ujemnego salda pierwotnego powiększa deficyt sektora finansów publicznych. Występowanie deficytu pierwotnego powoduje przyrost zadłużenia Skarbu Państwa. Porównanie salda pierwotnego z rzeczywistym umożliwia ocenę obciążenia budżetu i – w konsekwencji – całej gospodarki – wydatkami związanymi z obsługą wcześniej zaciągniętego zadłużenia.

Kwoty salda pierwotnego w Polsce na tle UE i UGW

Kwoty deficytu, koszty obsługi długu, wartości salda pierwotnego oraz wielkość zadłużenia publicznego w Polsce na tle

Unii Europejskiej oraz Unii Gospodarczej i Walutowej zaprezentowano w tabeli 1.

Dane przedstawione w tabeli 1 wyraźnie wskazują, że w Polsce realizowane są głównie deficyty pierwotne. W ciągu ostatnich 15 lat (w okresie 2000–2014) saldo pierwotne było dodatnie zaledwie jednokrotnie (w 2007 r.). Ponadto w 2000 r. sektor finansów publicznych był zrównoważony na poziomie pierwotnym. W pozostałych okresach realizowane były deficyty pierwotne.

Porównanie z wartościami dla UE i EMU wskazuje, że Polska generowała deficyty pierwotne na poziomie wyższym, niż przeciętnie w Unii oraz w strefie euro. Różnica nie wynikała z wyższych kosztów obsługi długu. Przeciwnie – te były niższe w Polsce (w odniesieniu do PKB) niż w UE i UGW. Wynika to z faktu, że poziom zadłużenia publicznego w Polsce jest znacząco niższy niż przeciętnie w UE i UGW, a poziom oprocentowania zobowiązań w coraz większym stopniu jest porównywalny z innymi krajami Unii, w tym – krajami strefy euro.

Podsumowanie

W Polsce w ciągu ostatnich 15 lat generowane były relatywnie wysokie deficyty sektora finansów publicznych na poziomie pierwotnym. Oznacza to, że – nawet w hipotetycznej sytuacji, w której nie trzeba byłoby ponosić kosztów obsługi zadłużenia publicznego – w Polsce występowałby deficyt. Jest to niebezpieczna i niepożądana sytuacja z punktu widzenia stabilności systemu finansów publicznych. Powoduje ona bowiem konieczność permanentnego zwiększania kwot długu publicznego. Porównania tego zjawiska z wartościami dla UE oraz UGW wypadają niekorzystnie dla Polski. W celu zmiany tej sytuacji konieczne są reformy systemu finansów publicznych, zmierzające do zrównoważenia sektora finansów publicznych co najmniej na poziomie salda pierwotnego. Niezbędne jest doprowadzenie do sytuacji, w której dochody publiczne będą w stanie pokryć kwoty wydatków bieżących i majątkowych. Umożliwi to zmniejszenie tempa przyrostu zobowiązań publicznych i przyczyni się do zwiększenia stabilności polskiego sektora finansów publicznych.

Tabela 1. Kwoty deficytu, koszty obsługi długu, wartości salda pierwotnego oraz wielkość zadłużenia publicznego w Polsce na tle Unii Europejskiej oraz Unii Gospodarczej i Walutowej (w % PKB)

	Unia Europejska				Strefa euro				Polska			
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D
2000	:	:	:	:	:	:	:	:	-3,0	3,0	0,0	36,5
2001	:	:	:	:	:	:	:	:	-4,8	3,1	-1,7	37,3
2002	:	:	:	:	:	:	:	:	-4,8	2,9	-1,9	41,8
2003	:	:	:	:	:	:	:	:	-6,1	3,0	-3,1	46,6
2004	:	:	:	:	:	:	:	:	-5,2	2,7	-2,5	45,3
2005	:	:	:	:	:	:	:	:	-4,0	2,5	-1,5	46,7
2006	:	:	:	:	:	:	:	:	-3,6	2,4	-1,2	47,1
2007	:	:	:	:	:	:	:	:	-1,9	2,2	0,3	44,2
2008	:	:	:	:	:	:	:	:	-3,6	2,1	-1,5	46,6
2009	:	:	:	:	:	:	:	:	-7,3	2,5	-4,8	49,8
2010	:	:	:	:	:	:	:	:	-7,6	2,5	-5,1	53,6
2011	-4,5	2,9	-1,6	80,9	-4,1	3,0	-1,1	85,8	-4,9	2,5	-2,4	54,8
2012	-4,2	2,9	-1,3	83,7	-3,6	3,0	-0,6	89,1	-3,7	2,7	-1,0	54,4
2013	-3,2	2,7	-0,5	85,5	-2,9	2,8	-0,1	90,9	-4,0	2,5	-1,5	55,7
2014	-2,9	2,5	-0,4	86,8	-2,4	2,6	0,2	91,9	-3,2	2,0	-1,2	50,1

A – kwota nadwyżki/deficytu sektora finansów publicznych,

C – saldo pierwotne sektora finansów publicznych,

B – koszty obsługi zadłużenia publicznego,

D – wartość zadłużenia publicznego.

Źródło: opracowanie własne na podst. danych Eurostatu: *Government deficit/surplus, debt and associated data* (gov_10dd_edpt1).